

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ ЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ КІСТКОВОЇ ЗВУКОПРОВІДНОСТІ ТА ОРІЄНТУВАННЯ У ПРОСТОРИ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ ЗОРУ

Рядова Ліліана

Харківська державна академія фізичної культури, Харків

Анотація. У статті представлені показники тривалості чутності звуку при кістковій провідності та здатності до орієнтування у просторі дітей середнього шкільного віку з вадами зору. Виявлено, що між зазначеними показниками спостерігається сильний та середній за величиною взаємозв'язок.

Ключові слова: вади зору, діти середнього шкільного віку, кісткова провідність звуку, здатність до орієнтування у просторі, слух.

Вступ. Звук, крім повітряного шляху, може доставлятися до рецепторів по кістковому, а точніше по кістково-тканинному шляху [11, 13, 14].

Слух, за участю кісткової провідності, має першочергове значення в процесі мовлення [13]. Для дітей з вадами зору слух відіграє важливу роль у процесах пізнання навколишнього світу; оволодіння практичною діяльністю; розпізнання, тлумачення та використання інформації для орієнтування у просторі [1, 3, 9].

Л. Ю. Коткова [4], Т. Цюпак, А. Тучак [12], М. В. Федосєєва [10], Л. Рядова, Л. Шестерова [6] та ін. вивчали питання дослідження рівня розвитку координаційних здібностей; Л. Рядова [7], Л. О. Рядова, Л. Є. Шестерова [8] – функціонального стану слухового аналізатора у слабозорих учнів середніх класів. Але проблема кореляційного зв'язку між показниками тривалості чутності звуку при кістковій провідності та здатності до орієнтування у просторі у дітей середнього шкільного віку з вадами зору не розглядалася, що і обґрунтовує актуальність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження проводилося відповідно до Тематичного плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2016–2020 рр. за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання в навчальних закладах різного профілю» (номер державної реєстрації 0115U006754) та на 2020–2026 рр. за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання різних верств населення» (№ держреєстрації 0120U101110).

Мета дослідження: визначити ступінь зв'язку між показниками тривалості чутності звуку при кістковій провідності та здатності до орієнтування у просторі у дітей середнього шкільного віку з вадами зору.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилося на базі комунального закладу «Харківська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат І-ІІІ ступенів № 12» Харківської обласної ради для дітей з вадами зору. В ньому прийняли участь 117 школярів середніх класів.

Для досягнення мети дослідження використовувалися такі методи: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, метод акуметрії з використанням камертону з частотою 2048 Гц, педагогічне тестування та методи статистичної обробки результатів.

Результати дослідження та їх обговорення. В результаті дослідження найвищі показники тривалості чутності звуку при кістковій провідності у дітей середнього шкільного віку з вадами зору зафіксовано у хлопців 5-го та дівчат 8-го класів (табл. 1).

Таблиця 1

Показники тривалості чутності звуку при кістковій провідності (с) хлопців і дівчат середнього шкільного віку з вадами зору

Клас	Хлопці		Дівчата		t _{1,2}	p
	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$		
5	15	16,87±0,33	6	15,38±0,55	2,49	<0,05
6	15	16,32±0,37	10	15,93±0,36	0,78	>0,05
7	6	15,83±0,64	16	15,36±0,38	0,70	>0,05
8	15	16,20±0,34	6	16,28±0,57	0,13	>0,05
9	8	14,78±0,27	6	15,65±0,46	1,77	>0,05
10	6	15,63±0,66	8	14,69±0,42	1,31	>0,05

Порівняння показників кісткової провідності звуку в учнів з вадами зору з показниками, запропонованими В. П. Дегтеревим, Г. В. Кушнарьювою, Р. П. Фенькіною та ін. [2] для здорових людей, показало, що вони нижче норми.

Співставлення результатів кісткової звукопровідності у школярів в залежності від статі, виявило, що у хлопців вони, здебільшого, кращі, ніж у дівчат, за винятком показників учнів 8-го і 9-го класів, де вони вищі у дівчат. Достовірність відмінностей ($p < 0,05$) спостерігається лише в результатах школярів 5-го класу, де вони кращі у хлопців (табл. 1).

Найкращі показники здатності до орієнтування у просторі в учнів середніх класів з вадами зору, що оцінювалися за результатами бігу до пронумерованих набивних м'ячів, зафіксовано у школярів 8-го класу (табл. 2).

Таблиця 2

Показники розвитку здатності до орієнтування у просторі хлопців і дівчат середнього шкільного віку з вадами зору

Клас	Біг до пронумерованих набивних м'ячів, с				$t_{1,2}$	p
	Хлопці		Дівчата			
	n	$\bar{X} \pm m$	n	$\bar{X} \pm m$		
5	15	11,45±0,27	6	10,77±0,22	2,09	>0,05
6	15	9,95±0,04	10	10,34±0,33	1,25	>0,05
7	6	9,93±0,04	16	11,32±0,20	7,17	<0,001
8	15	9,49±0,03	6	9,68±0,07	2,80	<0,05
9	8	9,74±0,03	6	11,13±0,36	4,18	<0,01
10	6	11,63±0,32	8	12,88±0,22	3,51	<0,01

Розглядаючи результати бігу до пронумерованих набивних м'ячів у школярів у статевому аспекті, слід відмітити, що у хлопців вони, здебільшого, кращі, ніж у дівчат, за винятком показників здатності до орієнтування у просторі дівчат 5-го класу. Достовірність відмінностей ($p < 0,05-0,001$) спостерігається в результатах учнів 7, 8, 9-го та 10-го класів (табл. 2).

Аналіз взаємозв'язку між показниками тривалості чутності звуку при кістковій провідності та здатності до орієнтування у просторі в учнів середніх класів з вадами зору показав, що сильний ступінь зв'язку виявлено у хлопців і дівчат 7-го класу ($r=0,86$, $p < 0,05$ і $r=0,96$, $p < 0,001$, відповідно), 9-го класу

($r=0,76$, $p<0,05$ і $r=0,90$, $p<0,05$, відповідно); у хлопців 5-го класу ($r=0,88$, $p<0,001$) та у дівчат 6, 8, 10-го класів ($r=0,70$, $p<0,05$; $r=0,83$, $p<0,05$; $r=0,91$, $p<0,01$, відповідно). Середня за величиною кореляція спостерігається у хлопців 6, 8, 10-го класів ($r=0,47$, $p>0,05$; $r=0,56$, $p<0,05$; $r=0,64$, $p>0,05$, відповідно) та у дівчат 5-го класу ($r=0,53$, $p>0,05$). Отримані результати підтверджують дані Т. О. Маркової, Н. В. Репш [5], які відмічають, що в основі орієнтування у просторі лежить функціонування аналізаторів, зокрема слухового.

Висновки:

1. Більш значні показники кісткової звукопровідності зафіксовано у хлопців 5-го та дівчат 8-го класів; здатності до орієнтування у просторі – в учнів 8-го класу.
2. Результати кісткової провідності звуку та бігу до пронумерованих набивних м'ячів у хлопців, здебільшого, кращі, ніж у дівчат.
3. Між показниками тривалості чутності звуку при кістковій провідності та здатності до орієнтування у просторі як у хлопців, так і у дівчат середнього шкільного віку з вадами зору спостерігається сильний та середній за величиною взаємозв'язок.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у визначенні взаємозв'язку між показниками тривалості чутності звуку при кістковій провідності та іншими проявами координаційних здібностей у дітей середнього шкільного віку з вадами зору.

Список використаної літератури

1. Воронкова Н. А. Развитие слухового восприятия у детей с нарушением зрения средствами музыки. Педагогика и психология. Проблемы дошкольного, начального, социального и профессионально-педагогического образования на современном этапе: материалы XIII Всероссийской конференция студентов, аспирантов и молодых ученых «Наука и образование», 20–24 апреля 2009 г. Томск: Издательство ТГПУ, 2009. Т. 3. С. 136–138.

2. Дегтерев В. П., Кушнарёва Г. В., Фенькина Р. П. и др. Руководство к практическим занятиям по физиологии: учеб. пособие. Под ред. Г. И. Косицкого, В. А. Полянцева. Москва: Медицина, 1988. 288 с.

3. Косенко Н. О. Розвиток сприйняття музики у слабозорих дітей. Проблеми реабілітації: матеріали науково-практичної конференції. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2013. С. 72–75.

4. Коткова Л. Ю. Использование комплексно-методического подхода в процессе физического воспитания слабовидящих школьников 14–15 лет. Формирование физической культуры и культуры здоровья учащихся в условиях модернизации образования: материалы Всероссийской научно-практической конференции, 12–13 ноября 2008 г. Елабуга, 2008. С. 112–117.

5. Маркова Т. О., Репш Н. В. Сенсорные системы человека : учебное пособие. Уссурийск : ФГАОУ ВПО ДВФУ (Школа педагогики), 2013. Ч. 1. 36 с.

6. Рядова Л., Шестерова Л. Дослідження рівня розвитку координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку з вадами зору. Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Львів : ЛДУФК, 2014. Вип. 18. Т. 3. С. 177–181.

7. Рядова Л. Дослідження показників функціонального стану слухової сенсорної системи школярів середніх класів з вадами зору. Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичного виховання і спорту. Львів : ЛДУФК, 2016. Вип. 20. Кн. 2. Т. 3, 4. С. 53–57.

8. Рядова Л. О., Шестерова Л. Є. Вікова динаміка показників тривалості чутності звуку при кістковій провідності у дітей середнього шкільного віку з вадами зору. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 травня 2017 р. [Електронний ресурс]. Харків: ХДАФК, 2017. С. 131–136. URL: <http://hdafk.kharkov.ua/ua/naukova-robota/naukovo-teoretichni-vidannya/aktualni-problemi-fizichnogo-vikhovannya-riznikh-verstv-naselennya>.

9. Тинькова Е. Л., Козловская Г. Ю. Анатомо-физиологические и нейропсихологические основы обучения и воспитания детей с нарушениями зрения : учебное пособие. Ставрополь: Изд-во СГПИ, 2009. 137 с.

10. Федосеева М. В. Методика организации игры как средства развития личности слабовидящего ребёнка. Проблемы реабілітації : матеріали науково-практичної конференції. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2013. С. 192–197.

11. Філімонов В. І. Фізіологія людини: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2010. 776 с.

12. Цюпак Т., Тучак А. Поліпшення фізичної підготовленості та координаційних здібностей у підлітків із вадами зору. Уклад. А. В. Цьось, В. П. Романюк. Молодіжний науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. № 4. С. 69–72.

13. Шипицына Л. М., Вартанян И. А. Анатомия, физиология и патология органов слуха, речи и зрения: учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 2008. 432 с.

14. Шошина И. И., Гершкорон Ф. А., Инжеваткин Е. В. Физиология: конспект лекций [Электронный ресурс]. Красноярск: ИПК СФУ, 2008. 351 с.